

УДК65.012.34:338.432

Глазун В. В., к.е.н., доцент, Ковбаса О. М., к.е.н, доцент
Сумський національний аграрний університет

ЛОГІСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В статті загальною поняття логістичне управління розвитком підприємства аграрної сфери та обґрунтовано доцільність формування результативної системи управління розвитком підприємства на основі логістичного підходу.

Ключові слова: сталий розвиток, логістичне управління, агрохолдинг, точне землеробство, аграрний сектор.

ЛОГИСТИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЕМ АГРАРНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В работе обобщено понятие логистическое управление развитием предприятия аграрной сферы и обоснована целесообразность формирования результативной системы управления развитием предприятия на основе логистического подхода.

Ключевые слова: устойчивое развитие, логистическое управление, агрохолдинг, точное земледелие, аграрный сектор.

LOGISTICS DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISE

The system of the knowledges about concept of enterprise logistics development management in agricultural sector and the expediency of forming effective system of enterprise development through the use of logistics approach are extended.

Keywords: sustainable development, logistics management, agricultural holding, precision agriculture, agriculture sector.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

У сучасних умовах розвитку глобалізаційних та трансформаційних процесів ефективна діяльність аграрних підприємств може забезпечуватися результативною системою управління, сформованою на логістичних засадах. Така система управління здатна забезпечувати конкурентне та ефективне їх функціонування в перспективі згідно з визначеною місією, адекватно реагувати на виклики зовнішнього середовища для зміцнення конкурентних позицій товаровиробників на продовольчих ринках. Потреба у формуванні новітніх логістичних підходів до управління розвитком підприємств аграрної сфери зумовлена наступними ключовими факторами: посилення конкурентної боротьби на регіональних, державних і світових продовольчих ринках; діяльність підприємств в умовах підвищення рівня ймовірності появи ризиків та розвитку кризових явищ економіки; необхідність розв'язання завдань соціального, екологічного, інноваційного та економічного спрямування. В зв'язку з цим потребують поглибленого розвитку теоретико-методологічні положення управлінсько-організаційної взаємодії всіх складових ринкового конкурентного середовища аграрного сектору економіки на засадах логістики.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми.

Дослідженню засад формування механізмів логістичного управління розвитком підприємства в сучасних умовах присвячено наукові праці: іноземних вчених [4, с. 85-87] – Д. Дж. Бауерсокс, Д. Вордлоу, Д. Вуд, Дж. Джонсон, Д. Дж. Клос, М. Ліндерс, Д. Сток, Д. Ламберт, Б. Анікін, А. Альбеков, А. Гаджинський, К. Мечеріз, Л. Міротін, Ю. Неруш, В. Сергеев та ін.; ці питання знайшли своє відображення у працях вітчизняних науковців [2, с. 87, 105-107, 115], серед яких: – В. Алькема, Т. Божидарнік, Н. Божидарнік, О. Величко, Т. Косарева, Є. Крикавський, М. Окландер, Н. Павліха, В. Перебийніс, Ю. Пономарьова, В. Смиринський, І. Смирнов, Н. Струк, О. Сумець, Л. Фролова, Н. Чухрай та інших дослідників.

Цілі статті.

Метою даного дослідження є розробка шляхів формування результативних систем управління діяльністю аграрного підприємства на основі логістичного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Постіндустріальний етап розвитку аграрного бізнесу в умовах інтеграції, інформатизації та глобалізації світогосподарських процесів потребує істотних змін в організації та управлінні всіма рівнями господарювання на основі інноваційної моделі сталого розвитку АПК. З огляду на це, принципово значущим стає застосування логістичної моделі управління, що дозволить вдосконалити механізми управління і забезпечити підвищення ефективності кожного суб'єкта господарювання. Основою положень до розробки такої моделі виступає логістизація АПК і управління зокрема, яка неможлива без трансформування існуючої системи менеджменту й опанування прогресивними методами управління розвитком підприємств аграрного бізнесу на засадах логістики [1].

З урахуванням специфіки аграрного сектору економіки й узагальнення напрацювань учених логістичне управління в аграрній сфері слід розуміти як механізм забезпечення ефективної діяльності агропідприємства на засадах логістики, що дозволить сформувати в регіонах таку структуру АПК, яка забезпечить ефективне використання ресурсів кожного регіону; вирішити екологічні проблеми та завдання соціального розвитку регіонів; забезпечити належну якість сільськогосподарської продукції і продовольства; забезпечити комплексний і сталий розвиток сільських територій; забезпечити впровадження сучасних технологій та підвищення екологічної безпеки харчових виробництв [5, с.198].

Концептуальні положення щодо оцінки системи управління сталим розвитком аграрного підприємства ТОВ «Урожайна країна» на прикладі Хоминцівського підрозділу підприємства, який розташований в межах Роменського району Сумської області з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів, визначимо на основі SWOT-аналізу сильних та слабких сторін функціонально-ієрархічного простору розвитку, що дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки між факторами сталого розвитку та запобігти неефективному використанню ресурсів і, відповідно, низькій внутрішній і зовнішній адаптованості досліджуваного підприємства.

Узагальнювальним елементом SWOT-аналізу, на якому базується формування логістичної стратегії підприємства, є матриця сильних та слабких сторін, можливостей та загроз. Розуміння загроз і можливостей у зовнішньому середовищі сільськогосподарських підприємств є ефективним способом розробки плану для досягнення конкурентної переваги. Усі ці змінні фактори зовнішнього середовища обмежують діяльність підприємств. Тому підприємства змушені формувати розвідувальну мережу для отримання інформації, потрібної для розуміння навколишнього оточення, на основі якої вони зможуть визначити мету і розробити ефективну стратегію діяльності на ринку [6].

Серед можливостей, які надає зовнішнє мікро- та макросередовище підприємству, і які можуть бути використані для зміцнення своїх конкурентних позицій можна зазначити такі: вдале географічне розташування, наявність якісних земельних ресурсів та власної бази для доробки та зберігання продукції; наявність в області висококваліфікованих кадрів (випускників СНАУ); товариство є підприємством групи ПАТ «Миронівський хлібопродукт», що визначає стратегічне бачення та перспективи розвитку для всіх підприємств групи, дозволяє брати участь у програмах корпоративного підвищення фахового рівня та ін. Серед загроз найбільш небезпечними є: деформації у структурі сільського населення (старіння і зменшення кількості

населення); поступове зниження кількості і якості трудових ресурсів; диспаритет цін на потрібні у виробництві матеріали і продукцію підприємства, нестабільність законодавства у сфері державного регулювання галузевого розвитку та ін.

На основі аналізу підприємства розроблено стратегічну матрицю ділових і функціональних стратегій діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Стратегічна матриця діяльності ТОВ «Урожайна країна»

Сильні сторони	Стратегії перетворення слабкостей у силу	Стратегії перетворення можливостей у силу	Стратегії уникнення загроз і перетворення їх у силу
Стабільні економічні показники розвитку галузей рослинництва. Висока рентабельність виробництва продукції	Частковим оновленням парку техніки окремих виробничих підрозділів, що дозволить економити на витратах і підвищувати продуктивність праці	Запровадження системи точного землеробства. Використання досвіду інших підприємств групи у запровадженні інноваційних технологій землеробства	Збільшення банку земель, що дозволить підвищити інтенсивність використання техніки та висококваліфікованого персоналу
Товариство є підприємством групи ПАТ «Миронівський хлібопродукт», що визначає стратегічне бачення та перспективи розвитку для всіх підприємств групи.	Сталий розвиток підприємства шляхом постійної роботи над зменшенням негативного впливу на навколишнє середовище, діалогу з усіма зацікавленими сторонами. Вдосконалення процедур контролю за витратами та якістю.	Можливість залучення фінансових ресурсів для запровадження нових технологій в межах групи компаній ПАТ «Миронівський хлібопродукт».	Дотримання принципів вертикальної інтеграції, розробка програми створення (придбання) власних переробних потужностей (виробництво кормів та круп)
Ефективний управлінський персонал. Позитивний імідж підприємства у населення	Основа нашого успіху – це люди, інвестиції, бізнес-модель, ефективність менеджменту та передові технології.	Залучення висококваліфікованих кадрів за умови надання умов, в тому числі й житла, впровадження соціальних програм.	Підприємство сплатило близько 50 млн. грн податків в місцеві бюджети, формує його імідж як одного з найбільш соціально орієнтованих підприємств області.
Можливість спрямовувати кошти на соціальний розвиток територій.	Спрямування коштів у відновлення інфраструктури - ремонт доріг, будівництво та реконструкція водогонів, благоустрій сіл.	Розвиток програм співробітництва з органами місцевого самоврядування з питань, які стосуються інтересів як підприємства так і місцевих громад.	Фінансова та організаційна підтримка місцевих громад як на регулярній основі (благодійна допомога) так і за запитом (соціально-культурний розвиток громад).

Провівши детальний аналіз існуючої системи управління розвитком досліджуваного підприємства зазначимо, що обрана ним стратегія відповідає сучасним тенденціям розвитку суб'єктів господарювання, що відносяться до вертикально інтегрованих підприємств. Наявність чіткого бачення ролі та місця ТОВ «Урожайна країна» як потенційного ресурсу розвитку сільських територій, на землях яких здійснює господарську діяльність підприємство, особливо в умовах децентралізації державного устрою, визначає основні пріоритетні напрямки соціально-орієнтованого розвитку. Головною загрозою в цьому поступі вважаємо деформаційні процеси у структурі сільського населення, що проявляються, передусім, у зниженні чисельності сільського населення, відтоку молоді, а відповідно й старіння населення.

Фактично така проблема стоїть гостро саме в виробничих підрозділах, які нещодавно були залучені, а також на територіях, які керівництво оцінює з позицій майбутнього залучення. Тому, підтримка соціальних ініціатив, провадження політики залучення та матеріального стимулювання молодих фахівців, невинний процес їх фахового зростання є іміджеутворюючим фактором, який забезпечить зацікавленість кваліфікованої молоді долучитися до кадрового складу досліджуваного підприємства, а також сприятиме зміцненню кадрового потенціалу аграрної сфери області в цілому.

Важливим напрямом розвитку ТОВ «Урожайна країна» є впровадження інтенсивних технологій землеробства. Даний напрям вже реалізовується в окремих виробничих підрозділах підприємства, проте суцільне впровадження інноваційних методів господарювання дозволить, на нашу думку, скоротити витрати виробництва, збільшити врожайність основних культур та покращити умови праці персоналу підприємства. Даний напрям вважаємо найбільш ефективним і таким, що потребує подальшого доопрацювання та економічного обґрунтування в процесі визначення шляхів вдосконалення діяльності підприємства на перспективу.

Перспективним технологічним напрямом сьогодні вважається точне землеробство, що передбачає точне визначення агрохімічних і агрофізичних характеристик полів, складання електронних карт відповідних показників і внесення агрохімікатів з урахуванням різних потреб культур на окремих ділянках поля. Необхідна умова його застосування – точна орієнтація агрегатів за системою GPS. На основі розвитку цього напрямку вже зараз можлива механізація обробки ґрунту, удобрення, посівів, захисту рослин без участі оператора, що працює на тракторі або комбайні. Використання таких технологій стає питанням часу і вартості [3, с. 33].

Як один з перспективних напрямів, який було визначено в процесі аналізу результативності управління розвитком підприємства, є потенційна можливість створення або придбання власних переробних потужностей на території Сумської області. Це дасть можливість:

- скоротити витрати транспортування первинної продукції до підприємств переробної ланки ПАТ «Миронівський хлібопродукт», які, здебільшого розташовані на території Центральної України;
- скоротити витрати зберігання продукції рослинництва власного виробництва, а також дозволить збільшити обсяги зберігання продукції інших підприємств галузі на договірних умовах;
- створити додаткові робочі місця для мешканців Сумської області;
- оперативного коригування виробничих програм рослинницької галузі у відповідності до технології переробних потужностей;
- збільшити обсяги надходження фінансових потоків в економічний розвиток регіону.

Дослідження показало, що ТОВ «Урожайна країна» має досить стабільні перспективи розвитку, проте вказало й на ряд факторів зовнішнього середовища, що є

важко керованими. Кризові явища економіки, депресивний характер розвитку окремих територій, зростання конкурентної боротьби з боку великих агрохолдингів обмежує потенційні можливості досліджуваного підприємства розвиватися за інтенсивним сценарієм.

Матриця SWOT-аналізу показала, що більшість можливостей можна реалізувати шляхом модернізації виробничих процесів, що відповідно й покращать виробничу інфраструктуру. У свою чергу, розвиток галузі рослинництва дасть змогу залучити молодих висококваліфікованих працівників, що позитивно вплине на демографічну ситуацію територій, на яких здійснює діяльність ТОВ «Урожайна країна».

Слід зазначити, що ТОВ «Урожайна країна» – одне з найбільших та перспективних підприємств Сумської області, яке працює за європейськими стандартами. Політика агрохолдингу ПАТ «Миронівський хлібопродукт», і, відповідно, ТОВ «Урожайна країна» є чесна та прозора. Податки, яке сплачує досліджуване підприємство згідно з нормами чинного законодавства України, спрямовуються на потреби розвитку та благоустрою територій, де господарює ТОВ «Урожайна країна». Економічний розвиток області та місцевих громад прямо залежить від діяльності підприємства.

Висновки.

Розуміння підприємством необхідності розвитку на засадах логістики є передумовою формування стійких конкурентних позицій.

Система точного землеробства спроможна значно підвищити продуктивність земель, ефективність виробництва сільськогосподарської продукції, якість продовольства. Також вона дозволяє суттєво скоротити рівень витрат і гарантує продовольчу безпеку країни, забезпечує екологічний захист ґрунтів.

Зважаючи на автоматизовану систему управління виробничими процесами і чітко визначені параметри технологічних операцій, пропонуємо розглядати точне землеробство як систему логістики, що спирається на сучасні інформаційні технології і надає можливість приймати раціональні рішення з управління агроекономічним потенціалом землі під час організації виробництва у рослинництві. Отже, відмітною ознакою точного землеробства слід вважати гнучкість організаційно-управлінського механізму керування технологічними операціями, яка дозволяє досягти належної ефективності використання всіх факторів виробництва, в першу чергу землі.

Тому, комплексне впровадження технологій точного землеробства дозволить досягти збільшення рентабельності виробництва продукції що, є ефективними інструментами управління розвитком аграрного підприємства на основі застосування інтенсивних технологій.

Отже, головна мета запровадження точного землеробства як ефективного шляху управління розвитком сучасного аграрного підприємства – це досягнення максимально високих врожаїв при зменшенні витрат завдяки біоадаптивним можливостям сучасних високоточних агротехнологій.

Список використаних джерел.

1. Бойко Є. О. Логістичне управління підприємством – запорука його конкурентоспроможності / Є. О. Бойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rtp.com.ua/news/2014/02/19/5/3089.html>.
2. Величко О. П. Розвиток логістики в системі менеджменту підприємств аграрної сфери економіки: дис. докт. ек. наук : 08.00.04 / Величко Олександр Петрович – Дніпропетровськ, 2016. – 566 с.
3. Вишневська О. М. Інформаційні технології землеробства у концепції сталого розвитку аграрного сектора / О. М. Вишневська, Ю. В. Гаркуша // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 19. – С. 32-38
4. Логистика: полный курс МВА / [Дыбская В. В., Зайцев Е. И., Сергеев В. И., Стерлигова А. Н.; под ред. В. И. Сергеева]. – М.: Эксмо, 2013. – 944 с.
5. Сумець О. М. Основні компоненти логістичного менеджменту в аспекті забезпечення безпеки й ефективної логістичної діяльності підприємств / Сумець О. М. // Коммунальное хозяйство городов. - 2014. - № 111. - pp. 194-201.

6.Ткачук В. І. Диверсифікація аграрного підприємництва: монографія / В. І. Ткачук. – Житомир: ЖНАЕУ. – 2011. – 268 с.